

terviews med eller artikler af operaen nærtstående personer, pressefolk, komponister, sangere og tekniske medarbejdere. Endelig kommer så registerafsnittet, der indeholder megen dokumentation.

Det historiske afsnit er skruet sammen af interviews og portrætskitser af hovedpersonerne i perioden. Det giver megen information, men giver ikke råderum for det problematiserende. Derfor er det velgørende, at redaktøren selv tager hånd om fremstillingen af de virkelig vanskelige år fra 1969 til 1976, hvor operaen fik status som landsopera, betalt af staten og amterne og administreret fra Århus. Embedsmanden Torben Wiskum, udlånt af Kulturministeriet, stod i spidsen for institutionen fra 1969-72. Han fik lavet noget slemt økonomisk rod samtidig med, at der opstod personlige og kunstneriske spændinger over en bred front inden for bestyrelsen. Et af resultaterne blev, at en af de fremmeste pionerer i arbejdet for operaen gennem årene, Gustav Albeck, måtte forlade formandsposten. På den kunstneriske front kom det til den meget omtalte operademonstration i 1969, hvor en proklamation søgtes oplæst af progressive kræfter, heriblandt komponisten Bent Lorentzen, med hvem bogen indeholder et interview. Det var tiden for eksperimenter med formerne, og en del yngre folk inden for musiklivet troede rent faktisk, at Wagner og Verdi var

færdige, og at undervisningen i de klassiske instrumenter snart ville høre op. Uden at gå i enkeltheder kan man konkludere, at et fåmandsvælde, bestående af de personer, der havde skabt baggrunden for et operamiljø, sad for fast i sadlen med et hårdt greb om kunst og administration. Over for dem stod en blandet skare af yngre musikuddannede, talentfulde, men uansvarlige himmelstormere, der nok fik ramt hårdere, end de egentlig ville.

Ud af redeligheden kom som nævnt den nye lovgivning og en ny ledelse, i hvilken Otto Hallstrøm og Francesco Cristofoli kørte parløb i 70'erne. Det gik i stykker, og efter et mellemspil blev Cristofoli eneheriker fra 1981. Ham kalder bogen »den rette mand på det rette tidspunkt«, og det er en sand udtalelse. Med sine opførelser af »Ringen« fra 1983 til 1986, fulgt op af tre samlede opførelser 1987, bragte han Den jyske Opera op i international klasse og skabte den første danske sceneopførelse af »Ringer« siden 1912.

Lars Ole Bondes bog er fyldt med flotte billeder, både i farver og sort/hvide, og der er lagt megen flid og talent i layout'et. Skal der rejses indvendinger, skal de gå på ideen med de mange interviews. De er i nogle tilfælde en kende indforståede og ikke helt professionelle i formen. For udenforstående kan det være lidt diffust.

Ib Gejl

HISTORIEVIDENSKAB

Søren Kjörup: *Menneskevidenskaberne. Problemer og traditioner i humanioras videnskabsteori.* (Roskilde Universitets Forlag, 1996). 410 s., 275 kr.

Søren Kjörup har med denne bog skrevet en letlæst, tilgængelig og pædagogisk indføring i humanioras videnskabsteori. Der er, som titlen siger, tale om en generel indføring, men som sådan er

den meget historisk orienteret både i sin tilgang og i den plads, der tildeles historievidenskaben i fremstillingen.

I den første af bogens tre dele giver Kjørup en bestemmelse af videnskabs-teorien i forhold til humaniora, en kort (og noget løs) oversigt over humanioras historie samt en problematisering af det traditionelle humanistiske dannelses-ideal om humanistiske studier som vejen til det hele menneske. Det sidste handler jo om humanioras samfundsmæssige begrundelse eller nytte, og i stedet for den traditionelle humanisme konstaterer Kjørup pragmatisk, at vi ikke ville have det samme samfund, hvis ikke humanistisk videnskab fandtes. I den demokratiske vestlige verden vil ingen stille sig til tåls med overlevering, religiøse eller autoritært-ideologiske 'myter', vi stiller skeptiske spørgsmål, som vi vil have svar på, og da de spørgsmål, som behandles inden for humaniora, konstant dukker op for os, er humanistisk videnskab et uomgængeligt og integreret led i det moderne danske samfund. Vi kan ikke undvære »videnskabeligt underbygget viden om sprog og kultur, historie og kunst«, som det formuleres side 81.

Anden del introducerer og diskuterer nogle centrale problemstillinger for humaniora. Forklaringsmåder, forholdet til naturvidenskaberne og Kuhns paradigmatteori behandles som det sig hør og bør, mens diskussionen af *Videnskabens køn* er en utraditionel, men højaktuel problemstilling. Problemstillingen benyttes ikke blot til at påpege den traditionelle kønsblindhed i menneskevidenskaberne, enshed/forskellighed mellem kønnene og kønnet som social konstruktion eller essens, men også til at diskutere kønskvotering, faglig bedømmelse og videnskab og erkendelse i forhold til kønnet. Synspunktet er her, at videnskab ikke kan reduceres til personlige erfaringer afhængige af kønnet; der

er ikke typer af viden som kun kan forstås af henholdsvis mænd eller kvinder.

Synspunktet går igen i afsnittet om historien, hvor relativismen problematiseres ud fra den betragtning, at de faktisk forekommende uenigheder ikke kan afskrives som udtryk for forskellige forskeres idiosynkratiske udgangspunkter, der følgelig ikke vil kunne diskuteres rationelt, fordi de er udtryk for subjektive holdninger. »Påstanden er netop at der *kan* føres en rationel diskussion om uenighederne, og at nogle synspunkter faktisk er klart forkerte, mens andre er velbegrundede« (s. 145). Herefter følger en diskussion af historisk erkendelse, af dens teoriladethed både på synteseplanet og i etableringen af enkeltkendsgerninger; relativisme og objektivitet diskuteres ud fra en position, der nok anerkender det fortolkende element, men samtidig fastholder kilderne som grundlag for rationel diskussion, som giver den samme basis for at vide noget om fortiden, som vi har for at vide noget om nutiden. Sidst i denne anden del behandles kunst og forskning, hvor den hermeneutiske fortolkning bringes i spil, efterfulgt af en behandling af tekst-kritikkens problematik, der – som fremstillingen generelt – viser Kjørups evne til at trække videnskabs-teoretiske problemstillinger frem og anskueliggøre dem klart, i et opgør med både positivisme og nihilisme.

Tredje del tager fat på traditionerne og udmærker sig ved at tage nogle felter ind, som ikke traditionelt har fundet vej til bøger som denne: retorik, semiotik og dekonstruktion supplerer de traditionelle felter hermeneutik, positivisme, marxisme og strukturalisme.

Det vil være for omfattende at gå ind på de enkelte afsnit, men jeg har i det mindste fundet mig godt oplyst af dem alle. Mindst, måske, af afsnittet om semiotikken, mere af den mildest talt distancerede introduktion til Derrida, de-

konstruktionen og postmodernismen, mest af afsnittet om retorikken, som ligger forfatterens hjerte nært, og som efter hans korte præsentation kan ægge – i det mindste denne anmelder – til et nærmere studie af moderne retorik. Hvad angår de fire »gamle« traditioner, forekommer fremstillingen solid og præcis.

Claus Møller Jørgensen

Alf Arvidsson: *Livet som berättelse*. (Studentlitteratur, 1998). 121 s.

Denne bog omhandler metodiske og tolkningsmæssige problemstillinger omkring interviews som kilder til individuelle livshistorier. Dette er en central problemstilling inden for etnologien, hvorfra forfatteren stammer, men har også relevans for historiefaget, hvor den vist især har været brugt i forbindelse med arbejdererindringer.

Bogen er meget pædagogisk i sit anlæg. De forskellige pointer, som fremdrages, illustreres hele vejen igennem med konkrete intervieweksempler, f.eks. på forskellige beretningsgenrer og på, hvorledes metaforer indgår i beskrivelsen af den interviewedes forståelse af sin egen plads i den større historie. Bogen behandler også problemstillingen om, hvorledes en kompleks mundtlig

samtale omskrives til en lineær skriftlig tekst, hvilket ikke er nogen ukompliceret affære. Den ser på, hvorledes forskellige socialgrupper strukturerer deres livshistorie forskelligt, både når talen er om det individuelle livsforløb, og når dettes relation til den større historie er temaet. Det gælder her om den større historie, at de udvalgsprincipper, som har defineret de interviewede som deltagere i interviewundersøgelsen, også er det selvklaare billede, som de skaber i samspil med interviewer. I det fælles projekt mellem interviewer og interviewet om at skabe et billede af informantens rolle i den større historie, styrer såvel interviewer som informant samtalen ind på emner, som konkretiserer den definerede rolle, og som anvender narrative konventioner til at beskrive disse roller, som er intersubjektivt og samfundsmæssigt etablerede.

Bogen viser, at det kræver en høj grad af bevidsthed om selve interview-situationen og om interviewets formål og sigte fra interviewerens side, hvis det livshistoriske interview skal blive frugtbart. Derfor må bogens indsigter, råd og vejledning være relevante for den, der arbejder med dette felt, uanset om han er etnolog eller historiker.

Claus Møller Jørgensen

SLESVIG OG HOLSTEN

Walter Asmus (red.): *Die Entwicklung des Verkehrs in Schleswig-Holstein 1750-1918*. Studien zur Wirtschafts- und Sozialgeschichte Schleswig-Holsteins, Band 26. (Wachholz Verlag, 1996). 284 s., 48 DM.

Bogen repræsenterer ét af de mange initiativer fra »Arbeitskreis für Wirtschafts-

und Sozialgeschichte Schleswig-Holsteins«. Gennem 12 bidrag søger den at gennemgå hovedtræk af samfærdelsforholdene fra midten af 1700-tallet til Slesvigs deling.

Redaktøren Walter Asmus giver i det første bidrag en generel oversigt over trafikforholdenes udvikling. Bogens hovedvægt ligger derudover på skibsfart